

Befejezésül csupán utalni kívánunk a javaslat VII. fejezetére, mely a villamosművek együttműködéséről, kölcsönös csatlakozásukról és egymásnak kisegítéséről rendelkezik. E fejezet elsősorban közjogi szabályokat tartalmaz, melyek azonban mélyen belenyulnak a magánjognak területére is. Az irány pedig, melyet a fejezet jelez, ellenállhatatlanul fizikai adottságokból folyólag a koncentrációk felé mutat. A szabályoknak a kettős jellege és a szabályozásnak a szilárd, céltudatos iránya egyébként a javaslatot végig, minden szabály csoportjában áthatják.

Gl. A.

JOGGYAKORLAT

Ügyvédi tiszteletdíj, megbízás visszavonása esetén. Érdek-elsőség. A kir. Kúria P. VI. 2948/929. számú határozata az ügyvédnek a kikötött külön tiszteletdíj iránti keresetét elutasította. A tényállás szerint a tiszteletdíj az esetre köttetett ki, ha az ellenfél által a bontóperrel kapcsolatosan az ellenfél részére érvényesített közszerzeményi igényt a bíróság elutasítja, vagy külön perre utasítja. A bontó per elsőfokú bírósága a közszerzeményi igényt megítélte, a fellebbezés benyújtása után a fél a megbízást visszavonta és az ellenféllel kiegyezett. Az ügyvéd a tiszteletdíj iránti igényét peresítette nyilván azon az alapon, hogy a kikötött feltételnek a közszerzeményi igény elutasításának megtörténtét, a megbízás visszavonása, illetve a fél által megkötött egyesség meghiusította és így az ellenfél által előidézett meghiusítás olybá tekintendő, mintha a feltétel beállott volna. Mai jogunknak ilyértelmű szabályát a magánjogi törvénykönyv 990. §-a is kodifikálja akként, hogy a „feltételt teljesültnek kell tekinteni, ha teljesítését az a fél, akire ez hátrányos lenne, csalárdul megakadályozza“. A Kúria ítélete utal arra, hogy nincs adat, hogy a kiegyezés a felperes külön tiszteletdíjának meghiusítása céljából történt volna, de ezenfelül kifejti azt is, hogy nem következtethető a felperes további képviselőletének fennmaradása esetében, hogy a feltétel bekövetkezett volna. A Kúria határozata a magánjogi törvénykönyv javaslatával szemben egyrészt szigorúbb, egyrészt enyhébb felfogást mutat, szigorúbb annyiban, hogy a törvényjavaslat csak a csalárd meghiusításról nem tesz külön említést, hanem csak meghiusításról beszél. Enyhít viszont a Kúria azzal, hogy teret nyit annak a következtetésnek, vajjon beállhatott volna-e a feltétel, ha annak meghiusítása meg nem történik. Ennek

a következtetésnek helye nincs. Ha a fél terhére esik a feltétel beállításának csalárd meghíúsítása, úgy az ellenfél érdekeire méltánytalan, ha következtetés útján mégis elhárítható volna a másik fél felelőssége abban a ritka esetben, ha kézenfekvő, hogy a feltétel akkor sem állott volna be, ha az ellenfél a maga önkényű tényével fait accomplit nem teremt, akkor sincs szükség a nagyon is labilis és ezért megbízhatatlan következtetésre, hanem ily esetekben a bíróság az igazságérzet követelményének azzal is eleget tehet, hogy a fél tényét nem tekinti olyan-
nak, amely a feltétel beállítását meghíúsította, mert ha a feltétel a fél terhére rótt cselekmény nélkül sem állott volna be, akkor nem lehet a vitatott cselekménynek azt a hatást tulajdonítani, hogy a feltétel beállítását a cselekmény híúsította volna meg.

A Kúria az egész ügyet a feltétel tanára fordította meg, holott mód kínálkozott volna a kérdés olyan szemléletére, amely számos jogi vonatkozásban üti fel a fejét anélkül, hogy az elmélet a felmerülő probléma alapjait tisztázza volna. A problémát egyelőre a konkrét eset kapcsán ekként stilizálhatnók: elüthető-e a fél az egyeségkötéstől arra való tekintettel, hogy ő ügyvédjének pernyerés esetére külön tiszteletdíjat biztosított, vagy még jobban szabatosítva, a felet az egyességkötésre mindenkor fennálló természetes jog csak azzal a korláttal gyakorolható-e, hogy a külön honoráriumot minden körülmények között kifizetni tartozik. Az eseti tényállástól megtisztítottan a kérdés ekként csúcsosítható ki, vajjon a fél valamely érdekében álló magatartást végezhet-e, ha ezzel a ténnyel másnak akár szerződéses, akár egyéb címen alapuló jogait sérti. A második címül írt szó, az érdekelsőség kifejezése jelzi saját álláspontunkat. Meg kell látnunk és meg kell barátkoznunk azzal a gondolattal, hogy a jogrend által normálisan alapulvett érdekegyenlőségi elv, nem mindig vezet helyes eredményekre. Kétségtelen alapelve minden demokratikus jogelvnek, hogy a perbenálló felek szembenálló érdekei közül mindenik egyformán igényli a maga respektálását és egyik fél érdeke sem hanyagolható el a másik érdek javára. Adódnak azonban, még pedig nem is szorványosan esetek, amikor az érdek egyenlőségi elvet fel kell váltani az érdekelsőségi elvnek, amikor a jogrend nem ismerheti el az érdek egyenrangúságát, hanem bizonyos érdekhierarchiát állít fel és az érdekek egymás mellettiségét, az érdekek egymásutánisága válja fel. Nem gondolunk a telekkönyvi bekebelezések rangsor különbségére, ami egészen más okokban nyeri magyarázatát. Egy néhány gyakorlati példát mutatunk

be az érdekelsőségi gondolat tényleges nyilvánítására. Az ingyenes ügyletből eredő jogviták, az ajándék visszavonásának esetét kivéve, aránylag ritkán foglalkoztatják a bíróságot. Az ingyenes szerződések területéről vesszük az első példákat. Haszonkölesönbeadónak a haszonkölesönből folyó használat időtartama alatt, saját magának lesz szüksége a dologra. Magánjogi törvénykönyvünk 1327. szakasz 3.-ik pontja élő jogunkkal egyezően ad a haszonkölesönbeadónak jogot, hogy rögtöni hatállyal felmondhassa a haszonkölesöt az esetre, ha előre nem látott körülménynél fogva a haszonkölesönbeadónak magának van szüksége a dologra. A haszonkölesönbeadónak saját érdeke tehát az ellenfélnek szerződéssel biztosított érdekével szemben elsőbbségben részesülni.

Második példa: Az ági örökös az örökhagyó házastársával szemben ági vagyon címén jogosult az áginak mutatkozó hagyatéki vagyon igénylésére, ami adott esetben magában foglalja azt is, hogy ági vagyon címén oly tárgytól fosztják meg a hátrahagyott házastársat, amelyek a közös háztartásban felszereléséhez tartoznak. A magánjogi törvénykönyv azt a mai jogunkban nem élő új szabályt tartalmazza, hogy az ági örökséget megszorítja és kizárja az ági örökséget az örökhagyó házastársával szemben oly ingók tekintetében, amelyek utolsó közös háztartásuk felszereléséhez tartoznak. A túlélő házastárs életfolytonossági, ehhez fűződő kényelmi és kegyeleti érdekei érvényesülnek tehát az oldalági jogosultnak törvénnyel biztosított öröklési jogával szemben. A jogalkotás egyébként is számtalan példáját mutatja az érdekek törvényhozói osztozásának és a törvényhozó igen sokszor kerül abba a helyzetbe, hogy az elvileg jogosult érdekek közül valamelyik érdeket favorizálja. A telekkönyvi jóhiszemű szerzés oltalma ilyen törvényhozói érdekrangsorozás eredménye, mert a forgalom érdekeit kedvezményezi az egyeseket saját szempontjukból méltánytalanul érő károsodással szemben is. Az ilyen törvényhozói érdekrangsorok megállapítása rendszerint gazdaságpolitikai mérlegelésen alapszik és a jogászhoz, már csak mint tételes jogszabály kerül el, amelynél a jogalkalmazóra a tételes jogszabály végrehajtása, de nem az érdeksorozás munkája várakozik.

A bírói gyakorlatban is azonban nagy számmal adódnak oly helyzetek, amikor lényegileg az érdek hierarchia mikénti megállapítása vagy pedig általában az érdek hierarchia elismerése várakoznak a bíróra. Megint csak gyakorlati példára utalunk. Egy bír-

feldolgozó gyár szerződéssel eladja a maga évi bőrhulladékát a szokásnak megfelelő hozzávetőleges mennyiségben. A szerződés tartama alatt jelentkezik egy gépgyári cég, amely oly szerszámgépet ajánl, amely az eddigi bőrhulladékot az eddigi töredékére szorítja le. Az év végével jelentkezik a hulladék vevője, aki a neki lekötött mennyiségnél természetesen csak jóval kevesebbet kap. Ha a hulladék eladóját a mennyiség hozzávetőlegességét jelző szerződéses kikötés (cca stb.) bizonyos határok között védi is, az eltolódás nagy méretűségére az ilyen kikötések menlevelet nem adhatnak. A hulladékvevő követeli a maga font húsát. Az érdekpositio szempontjából a kérdés az, vajjon áttérhetett-e a gyáros egy oly gyártási módra, amely az eddigi hulladék mennyiségét tetemesen leszorította anélkül, hogy számolnia kellene a hulladék vevője részéről vele szemben fennálló igény következtetésével. A Reichsgericht, amely ezt az ügyet elbírált, a vevő kártérítési igényét elutasította és elismerte az eladónak a maga üzem technikai tökéletességéhez fűződő érdekét a szemben álló vevő érdekének elhanyagolása árán is. A magyar bírói gyakorlatban ugyancsak voltak oly esetek, amelyekben az érdekelsőbbégi kérdés az ítékezés homlokterébe került. Más alkalmalmmal a magyar anyag ismertetésére is visszatérünk, ezuttal csupán az érdekelsőbbégi gondolat hangsúlyozására törekedtünk.

B. S.

Tűlzott ár kikötése: a jó erkölcsbe ütközik. Felperes cipőcímkek gyártásával foglalkozik. Alperes kisiparos, egyszerű cipésmester. Felperes ügynöke aláírat vele egy nagyobb mennyiségű cipőcímke szállítására vonatkozó rendelést. Felperes a tárgyaláson bemutatja a rendelőjegyet, melynek a cipőcímke árára vonatkozó megjelölését alperes vitássá teszi. Felperes szerint a megrendelt árú méterenkénti ára 3 P 10 f-rel lett megjelölve, míg alperes azt vitatja, hogy a tizedespont tévesen (illetve dolosuson) van feltüntetve, mert a valódi ár a felperes által vitatott ár egytizedrésze, vagyis csak 31 fillér. Szakértői bizonyítást rendel el az elsőbíróság annak tisztázására, hogy a forgalomban mily árak hatályosak. A kamara szakvéleménye szerint különböző kivitelű címkek ára minőség szerint különböző, de az első osztályú cipőcímke ára legfeljebb 1 P 47 fillérbe kerülhetett.

Az elsőbírói ítélet marasztaló, de a budapesti kir. törvényszék mint fellebbezési bíróság (30. Pp. 22.848/1928-8. sz.) a keresetet elutasítja és pedig teljesen figyel-